

ALTINCI KİTAP

Kapsamı itibariyle hayli hacimli olabilecek bir konuyu seçtik bu yıl; Meşhurlar. adeta umman. Daldık içine, çık çıkabilirsen. Hamd olsun, iyi şeyler çıktı ortaya. Başlangıç olmasına karşın, istikbal için müspet sayılabilecek "verimler" topladık. İlerleyen sayfalarda bunları olanca zenginliği ile okuyacaksınız. Ama ilk etapta şu hususu yinelemeliyim; "bu meyanda yapacak daha çok şey var.!

Mayıs 2002'de (10-12 Mayıs) gerçekleştirdiğimiz "Tarihi, Kültürü ve Sanatıyla Eyüpsultan Sempozyumu VI" ön hazırlıkları itibariyle diğer beş toplantılara göre bizi en fazla yoran çalışma oldu. Şöyle ki;

Merhum Mehmet Mermi Haskan'ın "Eyüpsultan Tarihi" başta olmak üzere Eyüp üzerine yazılı (bizim ulaşabildiğimiz) bütün çalışmalara müracaat ettik. İsimler çıkardık. Listeledik. 600'e yakın ismi bilgisayara yükledik.

Bununla yetinmedik 1997'de İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin "İstanbul Mezarlıkları Envanter" çalışması bağlamında Eyüp'te bulunan mezarlıklar listesinden istifade ettik. Kocaman iki klasörü bulan bu çalışma iki aşamalı idi. İlk bölümü okuma, ikinci bölümü ise okunanları mezar taşına ve hazireye (veya mezarlığa) yerleştirme. Bu iyi niyetli çalışma maalesef ikinci aşamadaki bazı eksiklikler nedeni ile akamete uğradı.

Meşhurlar listesini üç dört ay süren ön incelemeler neticesinde 100 isme indirdik. Bu listeyi ilan ettik. İlan edilen liste VI. Sempozyumda baz alınan liste oldu. Tabi son anda revize edilen birkaç ismi istisna tutarak söylüyoruz bunları. Meselâ Abdullah Eyyubi (Mehmet Efendioğlu), Abdullah Kırmı (Şinasi Acar), Musahip Sait Efendi (Talip Mert). Bu isimleri konuşan tebliğcilerin kendi talepleri üzerine toplantı listesine dahil ettik.

Bu çalışmalar duyurulduktan sonra şöyle bir netice ortaya çıktı; 100 isimden 51 tanesini konuştuk 49 tanesi kaldı. Ayrıca 600 isimlik ana listede daha birçok konuşulacak isimler konuşulmayı beklemede... O zaman "ne yapabiliriz" diye düşündük. Çözümü şöylece bulduk; Sempozyum VII'yi tartışmasız "Fetih" yapalım dedik. Çünkü yılın gündemi başka bir seçeneğe tercih imkanı bırakmıyor. O halde Sempozyum VIII'i (2004) yine "meşhurlar" yapalım dedik. İnşallah (yine duyuracağımız tabiki) 2004'teki ana temamız böylelikle belirlendiği için, şimdiden duyurumuzu yapmış olalım ve bekleyelim.

Tekrar konumuzun başına dönecek olursak;

Tespit ettiğimiz isimleri (Meşhurları) bize anlatacak değerli zevatı birebir muhaberatla bildirdik. Sorduk, soruşturduk. Araştırdık. "Kimin bu isimlerle ilgili özel çalışması var?" diye. Hamdolsun çoğunda isabet kaydettik. Belki tamamında olmasa bile kahir ekseriyeti tebliğcilerin birebir ilgilendikleri kişiler/meşhur'lar oldukları için gayet zengin verimlere ulaştık. Zaten bunun böyle olduğunu 3 gün süren beş oturumda hep birlikte gördük. H. Hatemi, İlber Ortaylı, İskender Pala, Bekir Karlığa, Semavi Eyice, Orhan Okay, M. Nur Doğan, Atilla Çetin ve diğer hocalarımızın büyük bir vukufiyet ve içtenlikle sundukları tebliğler, izleyicilerin ufkuna yepyeni projeksiyonlar sundu. Üç gün ve 51 konuşmacı (birkaç istisnası var tabi) her ne kadar yoğunluk arz eden bir program gibi görünse de, katılımcıların bilime/ sanata/ kültüre olan saygısı zorluk ve yoğunluğu katlanılabilir bir zevk haline getirdi.

Anlatılan meşhurları okuyucular kimi yerlerde okumuş veya dinlemiş olabilirler. Bâkî'yi, So-kullu'yu, Sultan Reşad'ı Mehmet Âkîfi, Avni Lifij'i farklı kaynaklardan öğrenmiş olabilirler. Biz bu tespiti kabul hanesine kaydettikten sonra şunu hedefledik; medeniyetimiz bağlamında dünden bugüne gelen süreç içinde bu isimler bugün bize ne söylüyor? Bunun sağlamlasını bir defa daha yapalım dedik. Çağıl çağıl akan bir nehir gibi düşünürsek medeniyeti, bu akışın kesintisiz bu

İlber Ortaylı, Örcün Barışta Halit Paşa Konağı'nda hararetli bir sohbet esnasında

güne geldiğini (veya gelmesi gerektiğini) varsayarak, bu akışta nelerin yitip gittiğini, nelerin kaldığını hep birlikte görelim istedik.

Bâkî gibi şiir dehasını dünya şiir tarihinden silip atmak mümkün mü? Ayvansarayî'nin bugün hemen hemen bütün araştırmacıların birinci derecede kaynak kabul edildiğini herkes biliyor. Ali Kuşçu'nun dünya bilim tarihindeki yeri tartışmasız kabul ediliyor. İbn-i Kemâl'in İslam Hukuk alanındaki dirayeti ciltler dolusu eserlerle naklediliyor. İlah...

Örnekleri çoğaltmak mümkün. Biz küçük ve mütevazî bir örnek ortaya koyduk. Eyüp, medeniyetimizin tüm nirenge noktalarının bulunduğu bir yer. Tarih, sanat, kültür, bilim, Hepsinin en görkemli örnekleri burada. Biz bir örnekleme yapıyoruz. Eksikleri ve hataları elbette olabilir. Ama dikkatleri çekmek istiyoruz. Diyoruz ki "düşüğümüz yerden kalkarız". Kalkacağımız yere işaret ediyoruz. Somut ve anlaşılır bir dille.

Medine'den gelip Eyüpsultan'da defn olunan ve bu beldeye kendisine duyulan saygıya izafeten Eyüpsultan denilen zattan başlayıp tarihi seyri içinde bir kopukluğa meydan vermeden bugüne getiriyoruz. Bugün derken Vedat Tek'i, Avni Lifij'i, Necip Fazıl'ı, Feyhaman Duran'ı, Süheyl Ünver'i, İ.Hakkı Uzunçarşılı'yı, Gönenli Mehmet Efendi'yi kastediyorum. Bütün bu isimler bu topraklar üzerinde, bu coğrafyanın bu iklimin olanca zenginliğini özümseyerek bir şeyler ortaya koydular. Bizler "bugünü özümseyebilmemiz ve yarınlara uzanabilmemiz için bu gerçeği idrak etme mecburiyetimiz vardır" diye düşünüyoruz. Ve bu düşüncemizi de geçmişin ve bugünün en önde gelen isimlerini harmanlayarak yapıyoruz. Bu anlayışla altı yıdır toplantılar yaptık ve yapmaya da devam ediyoruz.

Devam edelim.....

Sahasında otorite sayılan isimlere meşhurlarımızı teklif ettiğimizde çok yakın ilgi ve destek gördük. H.Hatemi hocaya Molla Lütfî'yi teklif ederken, düşüncelerimiz şuydu; Hocamız Molla Lütfî'nin kabrinin bulunması ve restorasyonunda öncülük etti. İstedik ki bu kadirbilirlik bir tebliğle taçlandırılsın. Ve öylede yaptık. İlber Ortaylı hocamız Osmanlı'nın son dönemleri üzerinde yoğunlaşan mümtaz bir sima. Kendisine Sultan Reşad'ı söylediğimizde tereddütsüz kabul etti. Tam isabet kaydettiğimizi anladık. Süheyl Ünver hocamızın kızı Gülbin Mesara hanımefendiye önerdiğimizde büyük bir nezaketle Ahmet Güner Sayar'ı işaret etti. Güzelde oldu. Ünver hocanın Eyüp'le ilgili bir çok çalışmasının varlığı böylece gün yüzüne çıktı.

51 ismi ve tebliğcileri teker teker anlatmak mümkün ama bu birkaç örnek bile bizim isimlendirmede ne denli titiz olduğumuzu göstermede yeterli olduğu kanaatindeyiz.

Bu aşamada biz hummalı bir şekilde çalışırken Eyüp üzerine çok büyük çalışmaları olan Eyüp Tarihi (ve daha bir çok çalışmanın da sahibi) yazarı Mehmet Nermi Haskan'ın vefatı ile sarsıldık. Yeri doldurulması çok güç olan bir şehir tarihçisini kaybettik. İstanbul'un son çelebilerinden de olan

Haskan'a rahmetler diliyoruz. Merhum Haskan'la ilgili Belediye ve diğer kuruluşlar nezdinde çalışmalarının gün yüzüne çıkması için görüşmelerimizin sürdüğünü belirtelim.

Toplantımızın her yıl olduğu gibi bu yılda iki güzel sergi ile açtık. "Eyüp Kartpostalları" Sergisi. Murat Hazedaroğlu, Osman Sak ve Belediye arşivinden derlediğimiz 60'a yakın Eyüp Kartpostalları izleyicilere dünden bu güne bir "tarihî seyir" lezzeti sundu.

Eyüp'lü Bestekar'lar Konserinde, Solist Alp Aslan, Eyüp Musiki Derneği Başkanı Nihat İncekara fasıl esnasında

İkinci sergimiz ise ülkemizin tanınmış karikatüristlerinden Ferit Öngören'in "Haliç" konulu sergisi idi. Bu sergideki yer alan Galata Kulesi, Balıkçılar, Galata köprüsü, İskeleler, Perşembe Pazarı v.s çizimleri âdeta Haliç'in dününe ve bugününe ait belge niteliğinde idi. Bu iki sergi dolayısıyla sergilerin hazırlanmasında emeği geçen ressam Ahmet Bayındır'a ve yine katkıları münasebet ile Murat Hazinedaroğlu'na, Osman Sak'a, Ferit Öngören'e şükranlarımızı sunarız.

Sergilerin açılışını müteakiben Sempozyum açılışını İstanbul Büyükşehir Belediye başkanı Ali Müfit Görtuna, Prof. Dr. Örcün Barışta ve Başkanımız Ahmet GENÇ'in konuşmaları ile yaptık. Eyüp'e yakışır hizmetlerin yapıldığı bu mübarek beldede bu beldeye yakışır kalıcı kültür eserler ortaya koymanın ne kadar övgüye değer olduğu açılıştaki konuşmalarda öne çıkan tema idi.

Açılış töreninde Eyüp Müsiki Derneği korosunun Eyüplü Musikişinas Ebu Bekir Ağa, Hacı Ârif Bey'lerin eserlerinden oluşan mini konser büyük beğeni ile dinlendi. Bu münasebetle derneğe, koroya solist Alpaslan'a ve sayın Başkanı Nihat İncekara beye şükranlarımızı sunuyoruz.

İlk gün açılıştan sonraki ilk oturumumuza Prof.Dr. Hüseyin Algül, Doç.Dr. Raşit Küçük, Erdem Yücel, Prof.Dr. Refik Turan, Müfid Yüksel, Prof.Dr.Ahmet Turan Aslan, Gündegül Parlar, Prof.Dr. Erendiz Özabayoğlu katıldılar. İlk oturuma katılmayan Dr. F. Nisa Kara, Doç. Dr. Azmi Bilgin, Prof.Dr. Günay Kut tebliğlerini daha sonra verdiler.

İkinci gün ikinci oturuma Prof.Dr. İlber Ortaylı, Prof.Dr. Hüseyin Hatemi, Prof.Dr. Bekir Karlığa, Prof.Dr. Atilla Çetin, Doç.Dr. Mehmet İbrahimgil, Dr. Nazif Öztürk, Dr. Mustafa Kılıç, Yrd.Doç.Dr. Tülin Çoruhlu ve Prof. Dr. Belkis Gürsoy katıldılar. Oturuma katılmayan Mustafa Armağan tebliğini daha sonra bize verdiler. 11 Mayıs Cumartesi günü üçüncü oturuma Prof.Dr. Semavi Eyice, Prof.Dr. Gönül Cantay, Prof.Dr. Ahmet Güner Sayar, Prof.Dr. Orhan Okay, D.Mehmet Doğan, Prof.Dr. Mustafa Uzun, Dr. İsmail Kara, Sezai Gülşen, Selçuk Seçgün, Şükrü Sönmez katıldılar. Oturuma katılmayan Nejat Eralp tebliğini daha sonra verdiler.

12 Mayıs Pazar günü, üçüncü gün dördüncü oturuma Prof. Dr. M.Nur Doğan, Yrd.Doç.Dr. Nuri Özcan, Prof. Dr. Ayla Ersoy, Yrd. Doç.Dr. Nermin Özcan Özer, Burçak Evren, Mehmet Güntekin, Yrd.Doç.Dr. Ahsen Turan, Doç.Dr. Ayşe Özel katıldılar. Doç. Dr. Filiz Kılıç toplantıya katılmadı, daha sonra tebliğini verdi. Prof.Dr. İskender Pala ise beşinci oturumda konuştu.

Pazar günü son oturuma, beşinci oturuma Dr. Mehmet Efendioğlu, Şinasi Acar, Prof. Dr. İskender Pala, Dr. Talip Mert, Dr. Süleyman Berk, Dr. Z. Cihan Özsayiner, Recep Akakuş, Prof.Dr. Ali Osman Özcan, Dr. A. Kamil Gören, Esmâ İğüz Parmaksız, Haşim Şahin katıldılar.

Dolayısı ile Cuma günü başlayıp Pazar günü akşamın geç saatlerinde biten 51 ismin yer aldığı VI. Sempozyum, hamd olsun büyük bir aksilik olmadan tamamlandı.

Prof. Dr. Örcün Barışta Hocamızın çok güzel bir vukufiyetle yaptığı değerlendirmesinden sonra benim biraz da nükte ile karışık " Eyüp, Eyüp olalı böyle zulüm görmedi, ne öyle yahu üç gün beş oturum 51 konuşmacı" diye dile getirdiğim yoğunluk ve yorguluk vurgusu, misafirlerimizde tatlı bir tebessüme sebep oldu.

Bu arada hafif yollu sitelerde olmadı değil. İlber Ortaylı hocamız hem kendi konuşması için geldi, hem de diğer konuşmacılar için. Ama dördüncü oturumda ismi olduğu halde İskender Pala hocanın konuşmamasını eleştirdi. " Ne ilan edildi ise o olmalı" demesine tek cümle ile "haklısınız hocam" dedik.

Mayısta yapılan toplantıda sunulan metinleri tebliğ sahiplerinden üzerinde "çalışıldıktan" iki-üç ay sonra talep ettik.Tüm katılımcıların bu süreye pek uyduğu söylenemez. Günün gününe titizlenenler

Eyüp Kartpostalları Sergisinden eski bir Eyüp kesiti

Ferit Öngören'in Haliç'te Bir Gezinti sergisinden Eyüp'ü betimleyen çizgiler

Ebedi Eyüpsultanlılar
Çeşmesi

han Özsayınır, E. İğüz Parmaksız ve Haşim Şahin'i ne zaman rahatsız ettikse hep müsbet katkılar aldık. Sağ olsunlar, var olsunlar.

Ama bizi çok bekleten ve uğraştıran yazılarda oldu. Kitabın baskısının Mart'a kalmasının bir yerde sebebi de bu türden gecikmelerdi.

Ayrıca bizim altı kitapta yaptığımız (bizce çok önemli olan) bir uygulama vardı;

"Metni görsel malzeme ile desteklemek." Aşağı yukarı her kitapta 1000'e yakın malzeme kullanıldı. Bunlardan bir kısmı ilk defa yayınlanan dokümanlardı. F. Nisa Kara, Erdem Yücel, Günay Kut, Müfit Yüksel, Erendiz Özbayoğlu, Bekir Karlığa, Atilla Çetin, Mehmet İbrahimgil, Semâvi Eyice, Gönül Cantay, İsmail Kara, Nejat Eralp, Selçuk Seçkin- Şükrü Sönmezer, M. Nur Doğan, Ayla Ersoy, N. Özcan Özer, Burçak Evren, Ayşe Özel, Şinasi Acar, Süleyman Berk, Cihan Özsayınır, Recep Akakuş, A. Osman Özcan, A. Kamil Gören, E. İğüz Parmaksız ve Haşim Şahin'in tebliğinde yayınladığımız görsel malzemeler (birkaçı istisna tutulacak olursa) müellifler'e (katılımcılara) ait olup, bu malzemelerin çoğu özgün, ilk defa yayınlanıyor. Bu vesile ile tekraren şükranlarımızı sunuyoruz değerli araştırmacılarımıza ve hocalarımıza.

Bazı yazılarda kendi imkânlarımız oranında yazıyı destekleyici malzemeler kullandık. Bu tür bizim olan malzemelerin altına, "Belediye arşivinden" notu ekledik. Tebliğ sahibine ait olanları ise olduğu gibi verdik. Bizim Eyüp'te öncelendiğimiz en önemli hususlardan birisi de Eyüp Arşiv ve kitaplığı oluşturup bunu Eyüp Araştırmalâr merkezine dönüştürmek, ileride bir üniversite kurmaktı. İşte bu minval üzere oluşturduğumuz arşivimizden (altı yıldır) dökümanları kitaplarımızda kullanıyoruz, daha da kullanacağız. Lâfın bu kısmında dememiz o ki; inşallah niyetlerimiz gerçekleşir ve bu çalışmalarımız bazılarının himmetine dokunur. Kimbilir.

Çok istememize karşın yetiştiremediğimiz bir çalışmada şuydu: Toplantılarda anlatılan 51 (artı 4) meşhurun kabrine sempozyum vesilesi ile tanıtıcı kısa öz bir "kitabe" koyalım dedik. Bunun için katılımcılardan kısa metin istedik. Ancak bir kısmı verdi. Tamamlayamadık. Eğer tamamlayabilseydik VII. Sempozyum katılımcılarını bu kitabeleri ve meşhurları yerinde ziyaret için davet edecektik, olmadı. Nasipse, kitap telaşesi bitince kitabe işine devam edeceğiz.

Her ne kadar, "kitabe" işini yetiştiremesek de Başkanımız Ahmet Genç beyin özel gayretleri ile "Ebedî Eyüpsultanlılar" çeşmesi inşaaası büyük bir oranda tamamlandı. Öteden beri istediğimiz

"Ebedi Eyüpsultanlılar Anıtı"nın farklı bir uygulaması sayabileceğimiz çeşme, bizim VI. Sempozyumda anlattığımız meşhurlardan yola çıkarak 120'e ulaşan meşhur sîmayı kapsamakta. İki yüzlü olan çeşmenin cephelerinde meşhurların isimleri, unvanları, doğum tarihleri bulunmakta. Bu çeşme Eyüpsultan Camii ve türbesinin kuzey batı tarafında, Piyer Loti tepesine çıkan yol ağzında, Kanuni çeşmesinin az berisinde yer almakta. Bu vesile ile çeşmeyi "aile hayratı" kabilinden yaptırıp, insanlığın hizmetine sunan Başkanımıza iki kez teşekkürler ediyoruz. Hem hayratı için, hem de bu isimle-

Sempozyum açılışından bir
enstantane

rin ebedileşmesine vesile olduğu için.

Oturlar arasında verdiğimiz molalarda katılımcıların birbirleri ile ve dinleyiciler arasındaki diyalog görülmeye değerdi. Hem bilgi alışverişinde bulunup, hem de şahsi kanaatlerini belirtenlere, değerli tebliğcilerin cevap yetiştirmeye çalışmaları, "bilim adamlarının işi de zor be kardeşim" dedirtecek kadar ilginçti.

Konuşmalar esnasında aldığım notları, toplantı bitiminde yoğunluktan dile getiremedim. Şimdi de (yazıda) sıra geldi ama köşem doldu. 51 (+4) tebliğe ilişkin teker teker söyleyeceklerim var. Ben ertelemeyerek bu meyanada sadece

şu hususu belirtmeliyim. Her tebliğden yeni ve ufuk açıcı bir şey öğrendim. Eyüp üzerine kendimi bir öğrenci yerine koyduğumda, her yeni bilgi, beni daha öğrenilecek, (dolayısı ile yapılacak) şey olduğu gerçeğine ulaştırdı. En azından bunu öğretmesi bile önemli.

Anlatılan meşhurları, katılımcıların bir kısmına biz önerdik. Bir kısmı da "şu isim olsa nasıl olur" dedi. Dolayısı ile mutabakatla yaptık tüm işleri. Bütün bu mutabakata rağmen eksik kalan hususlar var ise (ki olacaktır) bizden kaynaklandığının bilinmesini isteriz. Dolayısı ile bu meyanada var olan ve eksiklerimiz için başta müelliflerimizden, sonra okuyucularımızdan kocaman bir affola talep ediyoruz.

Anlatılan meşhurların kimliklerine bakıldığında Sahâbeler, Âlimler, Bilginler, Tarihçiler, Paşalar, Devlet Adamları, Hanım Sultanlar, Sanatçılar, Hattatlar, Musikişinaslar, Halk Adamları, Nüktedanlar, Pehlivanlar, Şekerciler, ilâh... Hem isim, hem de taşıdıkları kimlikleri dolayısı ile, üzerinde yaşadığımız coğrafyaya rengini veren İslâmiyeti anlatılan bu meşhurlarda bütün zenginliği ile görebilmek mümkün. Eyüp Âdeta bir laboratuvar... İşte biz bu laboratuvarında, Eyüp deneyinde, tüm ülkemizde gerçekleştirilecek bu tür çalışmalara mütevazî katkıda bulunuyoruz diye de düşünüyoruz.

Hülasa olarak; Kapanış konuşmasından sonra her yıl olduğu gibi bu yıl da akşam beş çayımızı içmek üzere Piyer Loti'ye gittik. Tepeden Eyüp'ü, Haliç'i ve İstanbul'u seyrettik. Daha sonra da vedâ yemeğinde misafirlerimizle bir araya geldik. Sn. Başkan ve katılımcılar, "gelecek yılda (2003'te) buluşmak üzere" diyerek, iyi niyetlerle vedâlaştılar.

Bizler misafirlerimizi yolcu ettikten sonra hummalı bir şekilde tebliğlerin kitaplaştırma işine başladık. Hazırlıkları yedi ay süren çalışmaların akabinde sizlerin huzurunuzda çıkabilecek hale geldik.

Bu bağlamda altıncı kitap sizlere ulaştığında her yıl olduğu gibi bu yıl da "teşekkür faslı"nı unutmadan zikretmeliyim. Hem toplantıların gerçekleşmesinde, hem de yayın aşamasında ziyadesi ile katkıda bulunan Prof. Dr. Örcün Barışta ve Gündegül Parlar hanımefendilere şükranlarımızı sunuyorum. Onlar sadece Eyüp'te değil Ülkemizin her köşesinde bilimsel/kültürel/sanat-sal aktivitelerde yer aldılar. Dolayısı ile bu iki ismi bu özellikleri ile bir kez daha tebrik ediyoruz.

Yine sekreteryada görev alan Mithat Ademoğlu ve Mehmet Ünal'ada teşekkür ediyorum. Arşivinden istifade imkanı veren Seyfettin Ünlü'ye ve kitabın teknik olarak kotarılmasında altı yedi ay bizimle sabırla çalışan ilgi ajans yöneticisi Ahmet Geçer'e de teşekkür ederim.

Son olarak da sadece bu toplantılar ve yayınlar vesilesi ile değil, Eyüp'ü yeni baştan ihya ve inşa projesinin baş mimarı olarak Başkanımız Ahmet GENÇ bey'e de şükranlarımızı arz ediyoruz.

Mayıs 2003'te İstanbul'un Fethi'nin 550. Yılı başlıklı VII. Toplantıda buluşabilmek ümidi ile...

Gayret bizden, başarı Allah'tandır.

Eyüp Kartpostalları ve Eyüp'te Bir Gezinti Sergisinin açılışı

İrfan ÇALIŞAN
Kültür ve Turizm Müdürü